

Dr Wojciech Giermaziak

Mgr Agnieszka Bójko

Warszawa – GBL

HENRYK BECK – ŚWIAT WIDZIANY OCZAMI LEKARZA – PREMIERA ALBUMU ORAZ OTWARCIE WYSTAWY AKWAREL „KRONIKI OBRAZKOWE”¹

Abstract

The article presents the biography and achievements of Henryk Beck, a gynaecologist from Lviv who lived in years 1896 - 1946. In addition to exceptional medical skills, Beck was also an artist, author of watercolour

Paintings, of which the majority (over 1650 pieces) remain in the collection of the Central Medical Library. On the 120th anniversary of the doctor's birth, the world premiere of the album, published on the occasion, of almost 1700 preserved watercolours was held in the Library. From March to April 2016, the Medical University of Wrocław presented the exhibition of the Main Medical Library, devoted to Henryk Beck, entitled "Kroniki obrazowe" („Picture Chronicles"). The exhibition included 56 pictures, mainly painted with watercolours, but also with gouache, mixed technique and collages, created in the period between 1937 and 1946. In June 2016 another publication on Henryk Beck joined the collection: Henryk Beck's family archives. It contains diplomas, official letters, ID cards, very personal letters of the father - Adolf to his son, and poetic work on Henryk Beck.

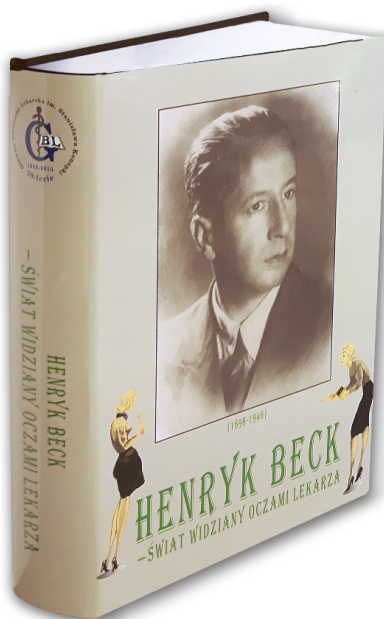
¹ Przedruk artykułu opublikowanego w *Biuletynie Głównej Biblioteki Lekarskiej* Rok 49 2016, nr 367 s. 16-30.

Streszczenie

Artykuł prezentuje życiorys i dokonania Henryka Becka, pochodzącego ze Lwowa lekarza ginekologa, żyjącego w latach 1896 – 1946. Poza wyjątkowymi zdolnościami medycznymi Beck był również artystą, autorem akwarel, z których pozostała do dzisiaj większość (ponad 1650) znajduje się w zbiorach Głównej Biblioteki Lekarskiej. W 120-lecie urodzin lekarza w GBL odbyła się światowa premiera wydanego z tej okazji albumu niemal 1700 zachowanych akwarel. Od marca do kwietnia 2016 roku na Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu była prezentowana wystawa Głównej Biblioteki Lekarskiej, poświęcona Henrykowi Beckowi pt. „Kroniki obrazkowe”. Na ekspozycję złożyło się 56 obrazków, malowanych głównie akwarelą, ale także gwaszem, techniką mieszaną i kolaży, powstałych w okresie 1937-1946. W czerwcu 2016 roku do publikacji o Henryku Becku dołączyła kolejna: Archiwalia rodzinne Henryka Becka w zbiorach Głównej Biblioteki Lekarskiej. Zawiera ona dyplomy, oficjalne pisma, legitymacje, bardzo osobiste listy ojca Adolfa do syna oraz twórczość poetycką, dotyczącą Henryka Becka.

Henryk Beck, polski lekarz ginekolog, akwarelista, urodził się 8 lutego 1896 roku we Lwowie. Jego rodzicami byli Regina z Mandelbaumów i Adolf Beck, wybitny naukowiec, profesor fizjologii, współorganizator lwowskiego Wydziału Lekarskiego, a także dwukrotny rektor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.

Henryk Beck, podobnie jak jego ojciec, związał swoje życie z medycyną. Po maturze w 1915 roku i zatrudnieniu przy zabezpieczaniu zbiorów w Zakładzie Anatomii Patologicznej Uniwersytetu Lwowskiego, w 1920 roku ukończył jego Wydział Lekarski. Od 1921 roku był asystentem w Klinice Położnictwa i Chorób Kobiących Uniwersytetu Warszawskiego. Do 1939 roku wykładał fizjologię ciąży, porodu i położu.

Rok 1938

Bez tytułu
papier, akwarela
14,8 × 9,8 cm
GBL-S-156

Bez tytułu
papier, gwasz
plansza 6,9 × 2,6 cm; scena 4,2 × 1,2 cm
GBL-S-986

Bez tytułu
papier, akwarela
15,9 × 10,0 cm
GBL-S-259

Rok 1939

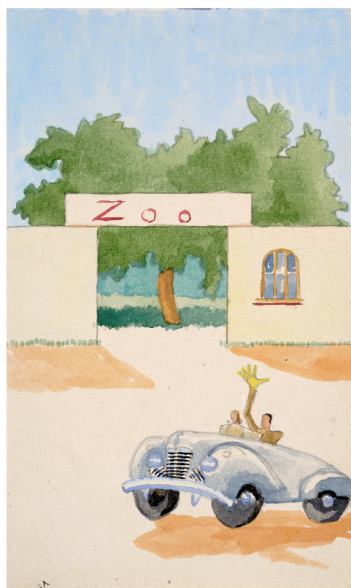
Bez tytułu
papier, akwarela
plansza 15,0 × 9,7 cm; scena 9,7 × 9,2 cm
GBL-S-118

Bez tytułu
papier, akwarela
plansza 15,0 × 9,7 cm; scena 10,2 × 7,9 cm
GBL-S-373

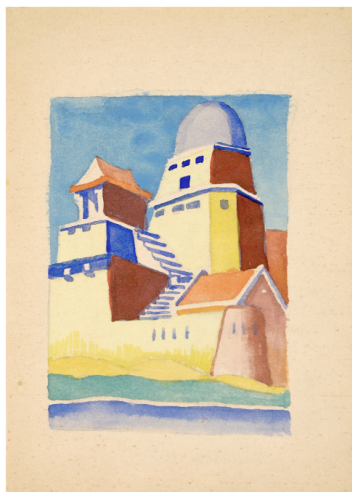
Bez tytułu
papier, akwarela
13,2 × 8,9 cm
GBL-S-1583

[1939]
papier, akwarela
plansza 14,0 × 8,3 cm; scena 13,4 × 8,3 cm
GBL-S-14

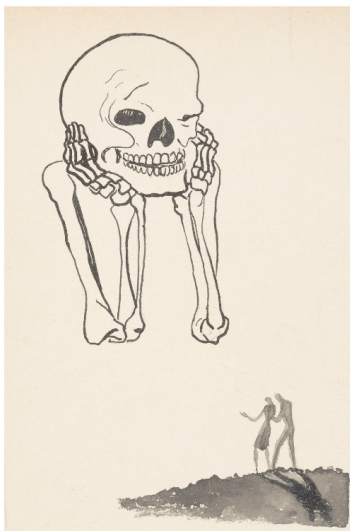
Lata 1939-1940

Bez tytułu
papier, gwasz
plansza 15,1 × 9,7 cm; scena 10,6 × 6,9 cm
GBL-S-1539

Bez tytułu
papier, technika mieszana
15,1 × 9,9 cm
GBL-S-1522

A śmierć robi do nas „perskie oko” H. Beck z żoną
papier, piórko lawowe
15,3 × 10,1 cm
MZIH A-1042/23

A śmierć czeka
papier, tusz lawowy
plansza 15,3 × 10,0 cm; scena 11,2 × 7,2 cm
MZIH A-1042/11

Henryk Beck

KRONIKI OBRAZKOWE

*Przełożenie i opracowanie wydawnictwa:
Dyrektor ds. w. p. mgr. Wojciech Giermasiak, mgr. Agnieszka Bajt, mgr. Agnieszka Ziemba*

Henryk
B
K E
C
KRONIKI OBRAZKOWE

Henryk Beck

Henryk
B
K
E
C

[Rączyńska Wierna,
Powstanie w Warszawie 1944]
rok 1944
papier, akwarela
plansza 15,3 × 10,0 cm
scena 8,5 × 6,3 cm
GBL-S-5

[Lwów 1941]
lata 1941-1942
papier, akwarela
plansza 14,0 × 9,5 cm
scena 8,4 × 7,5 cm
GBL-S-63

[Powstanie w Warszawie 1944]
rok 1944
papier, akwarela
plansza 15,4 × 10,0 cm
scena 5,7 × 7,0 cm
GBL-S-23

Bez tytułu
rok 1939
papier, akwarela
plansza 14,9 × 9,7 cm
scena 8,7 × 5,3 cm
GBL-S-233

[Garwicz]
lata 1945-1946
papier, technika mieszana
plansza 14,9 × 10,2 cm
scena 12,0 × 9,8 cm
GBL-S-591

[19.1.45.]
lata 1945-1946
papier, akwarela, gwasz, technika mieszana
plansza 15,4 × 9,9 cm
scena 12,7 × 8,8 cm
GBL-S-70

Henryk Beck

CHRONIKI OBRAZKOWE

Akwarele Henryka Becka, prezentowane na wystawie, to zbiór obrazków z życia, swista jego dokumentacja. W zbiorach Głównej Biblioteki Lekarskiej znajdują się 1653 prace, prezentowane tu kilkadziesiąt to tylko mały fragment twórczości profesora. W akwarelach Henryk Beck posługiwał się groteską, nierzadko przerysowywał postaci, nadając im surrealistyczny charakter. Portretował żonę, pracę zawodową, podróże, pasję, a wreszcie koszmarny wojny. Wszystkie zachowane obrazki można zobaczyć w wydawnym, z okazji 120. rocznicy urodzin Becka, przez Główną Bibliotekę Lekarską albumie: „Henryk Beck – świat widziany oczami lekarza”.

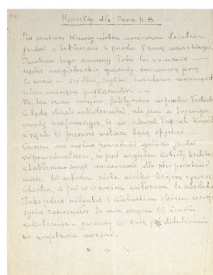

W 1914 roku Henryk Beck ukończył szkołę i rozpoczął naukę na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Łwowskiego. Po wybuchu I wojny światowej i zajściu Łwowa przez Rosjan, ojciec zatrudnił go w Zakładzie Anatomii Patologicznej Uniwersytetu przy zabezpieczaniu zbiorów. 1 maja 1921 roku został asystentem w Klinice Poloniniczki i Chorób Kobiecych Uniwersytetu Warszawskiego. W 1927 roku uzyskał habilitację z poloniniczki i ginekologii, i otrzymał tytuł docenta Katedry Poloniniczki i Ginekologii na Uniwersytecie Warszawskim. Do 1939 roku wykładał fizjologię ciąży, porodu i pólgu. W latach 1928-1929 prowadził miesięcznik „Ginekologia Polska”. Przez dwa lata przeszedł Polskie Towarzystwo Ginekologiczne. W roku 1931 został kierownikiem Oddziału Ginekologicznego w Instytucie Radowym im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie, a w 1935 roku ordynatorem Oddziału Ginekologicznego Szpitala Dziczka Jezus. Po wybuchu II Wojny Światowej Beck przedostał się do Łwowa. W lipcu 1940 roku znalazł zatrudnienie w Szpitalu Łwowskim z funkcją kierownika Oddziału Ginekologiczno-Poloniniczki. W 1941 roku po wkroczeniu Niemców na terytorium Łwowskiego przestał pracować w szpitalu i ze względu na swoje żydowskie pochodzenie zaczął się ukrywać. Pod koniec 1942 roku przeniósł się do Warszawy, gdzie przeżywał aż do zakończenia wojny. Po wyzwoleniu Warszawy Henryk Beck powrócił do pracy. Otrzymał ordynaturę Oddziału Poloniniczko-Ginekologicznego Szpitala Miejskiego na Pradze w Warszawie.

Henryk Beck
Ze zbiorów własnych w GBL 1-275

Henryk Beck urodził się 8 lutego 1896 roku w Łwowie. Jego rodzicami byli Regina z Mandelbaumów i Adolf Beck, wybitny naukowiec, profesor fizjologii, współorganizator Łwowskiego Wydziału Lekarskiego, a także dwukrotny rektor Uniwersytetu Jana Kazimierza w Łwowie.

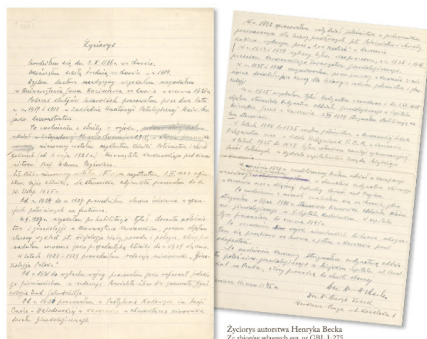

Recepta dla Henryka Becka, z roku 1914
Ze zbiorów własnych w GBL 1-275

Karykatura Henryka Becka
Ze zbiorów Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego

Dr. med. HENRYK BECK
St. asyst. Kliniki poloniniczko-ginekol.

Złoty autorstwa Henryka Becka
Ze zbiorów własnych w GBL 1-275

W sierpniu 1945 roku Wydział Lekarski tworzący się Uniwersytetu we Wrocławiu zaprosił na objęcie Katedry Ginekologii i Poloniniczki. Henryk Beck wyraził zgodę i w lutym 1946 roku przeniósł się do Wrocławia, gdzie objął kierownictwo Kliniki Poloniniczki i Chorób Kobiecych. Niestety zmarł po kilku tygodniach, 23 marca 1946 roku, na zawał serca, przeżywszy 50 lat. Żona w kilka godzin później w ruinach Wrocławia odebrała sobie życie, zżyzwiona trującą. Beckowie spoczną na cmentarzu św. Wawrzynia we Wrocławiu.

CHRONIKI OBRAZKOWE

4 lutego 1927 roku dr Beck uzyskał habilitację i tytuł docenta ginekologii i położnictwa na Uniwersytecie Warszawskim. 1 stycznia 1928 roku został starszym asystentem, a już 1 czerwca adiunktem na tej uczelni.

W latach 1928-1929 redagował miesięcznik „Ginekologia Polska”. Przez dwa lata prezesował Polskiemu Towarzystwu Ginekologicznemu. W roku 1931 został kierownikiem Oddziału Ginekologicznego w Instytucie Radowym im. Marii Skłodowskiej Curie w Warszawie, a w 1935 ordynatorem Oddziału Ginekologicznego Szpitala Dzieciątka Jezus.

Stał się jednym z bardziej znanych i wziętych lekarzy-ginekologów. Gdy podczas pobytu w Polsce, w Krynicy, w 1937 roku zachorowała holenderska następczyni tronu Juliana – wezwano do niej doktora Becka! Przeprowadził także, głośną wówczas w Polsce, pierwszą operację zmiany płci kaliskiej sportsmenki Zofii Smętkówny na Witolda Smętka.

Henryk Beck opublikował 36 poważnych prac naukowych i wiele artykułów w prasie medycznej. Nauczał również położnictwa w Szkole Pielęgniarskiej PCK oraz Warszawskiej Szkole Pielęgniarstwa, prowadził kursy dokształcające dla lekarzy.

Od listopada 1918 roku Henryk Beck, w stopniu szeregowca, brał udział w obrobie Lwowa przed Ukraińcami. Rozkazem Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego z 21 stycznia 1919 roku mianowany został podchorążym sanitarnym z jednoczesnym przeniesieniem ze Szpitala Zapasowego nr 1 we Lwowie do Pociągu Sanitarnego nr 42. Jako podchorąży podlekarz z dniem 1 lipca 1919 roku, dekretem z 17 lipca 1919 roku, mianowany został podporucznikiem podlekarzem, z zatwierdzeniem przydziału do Pociągu Sanitarnego nr 2 (przemianowany pociąg nr 42). Zwolniony został we wrześniu 1919 roku z dalszej służby wojskowej, dla kontynuowania studiów.

W 1922 roku ppor. lek. rez. Henryk Beck zweryfikowany został w stopniu porucznika lekarza ze starszeństwem z 1 czerwca 1919 roku i przydziałem do II baonu sanitarnego (późniejszej Kadry Zapasowej II Szpitala Okręgowego). W 1937 roku przeniesiony został do Kadry Zapasowej I Szpitala Okręgowego, a w czerwcu 1939 roku mianowany kapitanem rezerwy ze starszeństwem z 19 marca 1939 roku.

Za służbę na froncie dr Henryk Beck odznaczony został Krzyżem Walecznych, Medalem Niepodległości i Odznaką Honorową „Orlęta”.

Henryk Beck spełniał się nie tylko zawodowo. Wszechstronnie utalentowany artystycznie uprawiał również sport (w młodości grał w piłkę nożną w Pogoni Lwów), uwielbiał jazdę samochodem (brał nawet udział w wyścigach), podróżował.

27 grudnia 1937 roku dr Beck ożenił się z młodszą o 15 lat Jadwigą z Trepków, również lekarzem ginekologiem. Małżeństwo było wyjątkowo udane i szczęśliwe.

We wrześniu 1939 roku kpt. rez. lek. Henryk Beck został zmobilizowany i brał udział w obronie Warszawy, będąc ordynatorem – chirurgiem w jednym ze szpitali oblężonej Stolicy. Przeniesiony do twierdzy Brześć nad Bugiem, po napaści Związku Sowieckiego na Polskę 17 września 1939 roku, wraz z żoną przedostał się do Lwowa.

9 grudnia 1939 roku kpt. rez. lek. Henryk Beck, wraz z innymi polskimi oficerami, został aresztowany przez NKWD. Od wywózki w głąb ZSSR wyratowała go żona. W lipcu 1940 roku znalazł zatrudnienie w II Szpitalu Lwowskim z funkcją kierownika Oddziału Ginekologiczno-Położniczego. Względnie spokojny czas trwał jednak krótko. W czerwcu 1941 roku, po uderzeniu Niemców na Związek Sowiecki, dr Beck przestał pracować w szpitalu i ze względu na swoje żydowskie pochodzenie zaczął się ukrywać.

Jesienią 1942 roku spotkała go straszliwa tragedia – ojcu, prawie osiemdziesięcioletniemu Adolfowi Beckowi groziła wywózka na pewną śmierć do obozu Janowskiego – przystanku do obozu zagłady w Bełżcu. Aby go uchronić od męczarni, syn zdecydował się ułatwić mu samobójstwo, podając cyjanek potasu. Po tym zdarzeniu Beckowie uciekli ze Lwowa i w listopadzie 1942 roku przenieśli się do Warszawy, gdzie nadal się ukrywali – po „stronie aryjskiej”. Dzięki żonie i siostrze Jadwidze, które były członkami Armii Krajowej, Beck zaczął pracować w konspiracji. Wykorzystując zdolności plastyczne, ilustrował instrukcje minerskie dla żołnierzy podziemia.

Po wybuchu Powstania Warszawskiego 1 sierpnia 1944 roku. Beck wreszcie mógł przestać się ukrywać. Został kierownikiem szpitala powstańczego na rogu ulic Chmielnej i Marszałkowskiej, w którym także pracowała jego żona. Jak wynika z zapisów z Archiwum Muzeum Powstania Warszawskiego: „Henryk Beck – pseudonim «Nekander», lekarz, kapitan. Oddział «Bakcyl» (Sanitariat Okręgu Warszawskiego AK) – IV Zgrupowanie «Gurt» – szpital polowy Sienna 59”.

Po klęsce Powstania, 5 października 1944 roku Beckowie zeszli do piwnic w ruinach Śródmieścia Warszawy, między ulicami Śliską 7 a Sienną 22. Wraz z najliczniejszą z ukrywających się w stolicy grupą (35 osób) zostali „robinsonami warszawskimi”. W ekstremalnych warunkach przeżyli 110 dni, opuszczając schronienie dopiero 19 stycznia 1945 roku.

Po zajęciu Warszawy przez Armię Czerwoną i Ludowe Wojsko Polskie doc. Beck wraz z żoną powrócili do pracy. Otrzymał ordynaturę Oddziału Położniczo-Ginekologicznego Szpitala Miejskiego przy ul. Kowelskiej na Pradze w Warszawie.

W sierpniu 1945 roku Wydział Lekarski tworzącego się Uniwersytetu we Wrocławiu zaproponował Beckowi objęcie Katedry Ginekologii i Położnictwa. Henryk Beck, chcąc dalej pracować naukowo, wyraził zgodę. W lutym 1946 roku przeniósł się do Wrocławia, gdzie objął kierownictwo Kliniki Położnictwa i Chorób Kobiety.

Niestety, stabilizacja, pasjonująca praca zawodowa i naukowa, szczęście rodzinne przy boku ukochanej żony w zasadzie nie były mu dane. Zmarł po kilku tygodniach 23 marca 1946 roku na zawał serca, przeżywszy zaledwie 50 lat. Żona w kilka godzin później w ruinach Wrocławia odebrała sobie życie, zażywając truciznę. Beckowie spoczęli na cmentarzu św. Wawrzyńca we Wrocławiu.

Beck poza tym, że poświęcał się służbie chorym był także autorem ponad 1650 akwarel, rysunków i kolaży. Dokumentował za ich pośrednictwem swoją pracę zawodową, lekarzy, narzędzia medyczne i pacjentki, ale także życie osobiste, podróże, koszmar okupacji i krótki okres po odzyskaniu przez Polskę wolności do swojej nagłej śmierci w 1946 roku. W akwarelach często posługiwał się metaforą, karykaturą i groteską. Poszczególne rysunki to zapis pojedynczych wydarzeń. Złożone w całość tworzą niepowtarzalną dokumentację życia. Jednym z najsłynniejszych cyklów rysunków dr. Becka to „Bunkier 1944 r.”, powstały w piwnicach zrujnowanej, popowstaniowej Warszawy.

8 lutego 2016 roku, w 120. rocznicę urodzin dr. Henryka Becka, w Dziale Starej Książki Medycznej Głównej Biblioteki Lekarskiej miało swoją premierę pierwsze światowe wydanie albumu *Jego akwarel* pt. *Henryk Beck – świat widziany oczami lekarza*². Główna Biblioteka Lekarska, w której zbiorach znajdują się 1653 rysunki Autora, we współpracy z Żydowskim Instytutem Historycznym zebrała akwarele w jeden, wyjątkowej objętości, pięknie wydany album, dokumentujący dokonania artystyczne Henryka Becka na przestrzeni lat. W publikacji znalazło się niemal 1700 rysunków Artysty.

Niedługo po premierze albumu, w dzień przed 70. rocznicą śmierci Becka (22 marca 2016 roku) Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu prof. dr hab. Marek Ziętek oraz zastępca dyrektora Głównej Biblioteki Lekarskiej Ewa Młynarczyk uroczyście otworzyli wystawę poświęconą Henrykowi Beckowi pt. „Kroniki obrazkowe”. Wystawa, przygotowana przez Główną Bibliotekę Lekarską to zbiór 56 obrazków, malowanych głównie akwarelą, ale także gwaszem, techniką mieszaną i kolaży, powstałych w okresie 1937-1946. Ekspozycja była prezentowana do 8 kwietnia 2016 roku w Centrum Naukowej Informacji Medycznej Uniwersytetu.

Warto dodać, że większość prac z kolekcji Henryka Becka nie była jeszcze wystawiana publicznie. Dotychczas tylko niektóre z nich wypożyczono na wystawy: w 1988 roku do Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze, w 1994 roku do Wrocławia z okazji XVII Krajowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji, we wrześniu 2013 roku do lwowskiego Muzeum Etnografii i Rzemiosła Artystycznego, gdzie pokazano „Świat Adolfa Becka oczami Henryka Becka: fakty znane i nieznane”.

Zwiedzający wystawę „Kroniki obrazkowe” mogli zapoznać się ze swoistym chronologicznym pamiętnikiem z życia Henryka Becka, a także przeczytać fragmenty jego życiorysu, dowiedzieć się szerzej o jego rodzinie, pracy zawodowej i pasjach. Wystawie towarzyszyły plansze, na których zawarto informacje dotyczące szczegółów z życia dr. Becka, a także archiwalne zdjęcia i dokumenty.

² Henryk Beck – świat widziany oczami lekarza, pod red. Wojciecha Giermaziaka, wyd. Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki, Warszawa, luty 2016, ss. 911 + LI + liczne repr.

Tytułowe „Kroniki obrazkowe” to zwrot, jakim w korespondencji do syna posłużył się Adolf Beck, ojciec Henryka, pisząc o akwarelach. Henryk Beck tworzył swoje prace na papierze, bibule, kolorowym kartonie, ale wykorzystywał także druki recepturowe i stronicę książek. Szkice wykonywał ołówkiem, malował najczęściej akwarełami mało rozproszonymi wodą, dającymi intensywne barwy. Stosował również technikę mieszaną, używał czarnego i czerwonego tuszu oraz gwaszu. Czasami posługiwał się piórkiem i tuszem, przeważnie w połączeniu z akwarelą i gwaszem. Niekiedy także robił kolaże, wykorzystując wycinki z gazet, znaczki pocztowe, wycinanki.

W czerwcu 2016 roku do publikacji o Henryku Becku dołączyła kolejna: *Archiwalia rodzinne Henryka Becka w zbiorach Głównej Biblioteki Lekarskiej*³. Kanwę do powstania tej publikacji stanowiły losy zarówno Henryka, jak i jego ojca, Adolfa, drogi ich medycznych karier, a także prywatne zapiski. Wśród opublikowanych dokumentów znajdują się dyplomy, oficjalne pisma, legitymacje, bardzo osobiste listy ojca do syna oraz twórczość poetycka, dotycząca Henryka Becka. Cała kolekcja liczy ponad 220 stron starannie wyselekcjonowanych i pięknie wydanych – w formie albumu – dokumentów.

Obie publikacje mogą stanowić cenne źródło wiedzy dla wszystkich osób, szukających informacji na temat dr. Henryka Becka i jego rodziny, wybitnego lekarza i nietuzinkowego artysty. Są one zresztą jednymi z niewielu.

³ *Archiwalia rodzinne Henryka Becka w zbiorach Głównej Biblioteki Lekarskiej*, pod red. Wojciecha Giermaziaka, wyd. Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki, Warszawa, czerwiec 2016, ss. XVII + 227 + 1 nlb. + liczne repr. dok. + fot.